

ÇOCUKLAR İÇİN ALEKSİTİMİ ÖLÇEĞİ (ÇAÖ) TÜRKÇE'YE UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

*Recep KOÇAK***

*Mehmet KARABOĞA****

*Mustafa BALOĞLU*****

ÖZET

Çalışmanın temel amacı, aleksitimik özellikleri ölçen ve Rieffe, Oosterveld ve Terwogt (2006) tarafından geliştirilmiş Çocuklar için Aleksitimi Ölçeği'ni (ÇAÖ) Türk dili ve kültürüne uyarlamak ve uyarlanmış ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapmaktır. Araştırmanın örneklemini bir orta Anadolu ilinin merkez ve ilçelerinde hizmet veren ortaokullarda öğrenime devam eden 6. ve 7. sınıf öğrencilerden kolayda örnekleme yolu ile seçilen 242 kız (% 48.6) ve 258 erkek (%51.4) üzere toplam 500 öğrenci oluşturmaktadır. Çeviri ve geri-çeviri çalışması sonucunda ve uzman görüşleri ışığında ölçek maddelerinin Türkçe tercümelerinin İngilizce özgün maddelerle yüksek düzeyde benzeştiği, yani, dil geçerliliğinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde Ki-kare testi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = .88$) Ayrıca doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal Toronto Aleksitimi Ölçeği'nde olduğu gibi, Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği'nin üç faktörlü yapıda olduğu doğrulanmıştır ($\chi^2 /sd = 2.44$; GFI = .95; RMSEA = .04.) Analizler sonucunda tüm madde yük değerlerinin .40'ın üzerinde olduğu görülmüştür. Yordama geçerliği için yapılan analiz sonucunda ise Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği ile Kısa Semptom Tarama Envanteri ve Ruh Hali Ölçekleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .78 olarak tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ÇAÖ'nün Türkiye'deki çocukların aleksitimik özelliklerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Aleksitimi, Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlik

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Prof. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, e-posta: recep.kocak@gop.edu.tr

*** Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı

**** Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, e-posta: baloglu@hotmail.com

AN ALEXITHYMIA SCALE FOR CHILDREN: ADAPTATION INTO TURKISH, VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT

The purpose of the present study is to adapt the Alexithymia Questionnaire for Children (Rieffe, Oosterveld & Terwogt, 2006) into the Turkish language and culture and perform the adapted scale's validity and reliability analyses. The sample of the study was determined by convenience sampling technique and was composed of a total of 500 students, 242 female (% 48.6) and 258 (% 51.4) male sixth and seventh graders in a central Anatolian city. As a result of translation and back-translation process and in the light of experts' opinions, it was determined that the translated items showed high similarities with the original ones and the language validity was high. As part of the validity study, a confirmatory factor analysis was conducted and the result of Chi-square test was found to be statistically non-significant ($p = .88$). Also, confirmatory factor analysis showed that the three-factor structure fit with the original structure ($\chi^2 /sd=2.44$; GFI = .95; RMSEA= .04). The analyses demonstrated that all of the item loadings were above .40. The analysis of the predictive validity showed a positive and significant correlation between the Alexithymia Questionnaire for Children and the Brief Symptom Inventory and the Mood Scales. Cronbach Alpha internal-consistency coefficient was found to be .78. In conclusion, the Turkish version of the Alexithymia Questionnaire for Children can be regarded as a valid and reliable scale in measuring the alexithymic characteristics of children in Turkey.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The concept of alexithymia was first used by Sifneos, Apfel, and Frankel (1977) in order to define the difficulty that people who were not medically ill but had physical complaints during expressing traits and emotions. According to Sifneos, individuals suffering from alexithymia have difficulty in their emotional functions and interpersonal relationships. The alexithymic individuals give the impression that they are foreigners or even they come from another world. They are able to think, tell, and establish relations in daily life. However, they have difficulty in binding or differentiating between their thoughts and emotions and also expressing them (Sifneos, 1988). Despite different definitions, leading scientists classify alexithymic symptoms into four categories (Leser, 1981, Sifneos, 1988, Taylor, Bagby, & Parker 1991):

- 1- Difficulty in noticing, differentiating, and defining emotions
- 2- Limitation in imagination and fantasy
- 3- Tendency to think operationally

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Method

Participants

Because the Alexithymia Questionnaire for Children may be used for all children in Turkey, the conceptual population of the study was all individuals between the ages of 0-18 years old. The study population was composed of sixth and seventh graders studying at a middle school in a central Anatolian city. The participants were determined using the convenience sampling method and included a total of 500 students, 242 (48.4%) of whom were females and 258 (51.6%) were males.

Results

The Validity of the Scale

The construct validity of the scale was examined by performing confirmatory factor analysis (CFA). The relationship between the variables was investigated through variance/covariance matrix. The Maximum-likelihood CFA was performed on the 20 items of the scale using EQS 6.2 (EQS Inc, 2004). The null hypothesis indicating that there is no difference between the observed model and the model suggested by the covariance was tested as a part of the assessment of the model fit (Yamada, & Pandey, 1995). The model fit was evaluated in accordance with the following criteria; insignificant χ^2 , Incremental fit index (IFI; Bollen, 1989), Normed Fit Index (NFI; Bentler & Bonett, 1980; Marsh, Balla, & McDonald, 1988), Non-normed fit index (NNFI; Bentler & Bonett, 1980), Comparative Fit Index (CFI; Bentler, 1990), Goodness of fit index (GFI; Jöreskog and Sörbom, 1988; Marsh, et al, 1988), Adjusted goodness of fit index (AGFI; Marsh, et al, 1988), Root Mean Square Residuals (RMR; Marsh, et al, 1988), Standardized Root Mean Square Residuals (Marsh, et al, 1988) and Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA; Steiger, 1990; Bentler & Bonnet, 1980; Marsh, et al, 1988).

The three factor construct of the scale was tested by factor analysis (Table 1). As a result of the analyses, it was found that the first factor, Difficulty Identifying Feelings, was represented by seven items (1, 3, 6, 7, 9, 13, and 14); the second factor, Difficulty Describing Feelings, was represented by five items (2, 4, 11, 12, and 17); and the third factor, Externally-Oriented Thinking, was represented by eight items (5, 8, 10, 15, 16, 18, 19, and 20). Figure 2 demonstrates the three-dimensional theoretical model. The circles in the model represent the latent variables while the rectangles represent the manifest variables. The two-way arrows which show the correlation between the latent variables were represented by phi (ϕ). The standardized regression coefficients of the manifest variables on the latent construct is represented by lambda (λ), whereas the standardized error variance of the manifest variables was represented by epsilon (ϵ). The variance of the latent variables was fixed at 1.00 in order to define the solution and develop the measurement models.

The results of confirmatory factor analysis showed that chi-square was found to be statistically non-significant ($p = .88$). In addition, fit indices showed that the three factors were consistent with the original

Turkish Studies

factor structure (e.g., $\chi^2 /sd=2,44$; GFI = .95; RMSEA= .04, see Table 3). Analyses demonstrated that all the item loadings were above .40. The analysis of the predictive validity showed positive and significant correlations between the Alexithymia Questionnaire for Children and the Brief Symptom Inventory and Mood Scales. In conclusion, the adapted scale had three factors. In other words, the adapted scale was consistent with the original three factor scale.

The Reliability of the Scale

Cronbach alpha internal consistency coefficient was calculated to be .78 for the whole scale. As for the subscales, Cronbach alpha coefficients are .82, .76, and .77 for the Difficulty Identifying Feelings, Difficulty Describing Feelings, and Externally-Oriented Thinking, respectively.

In conclusion, the Turkish version of Alexithymia Questionnaire for Children is said to be a valid and reliable scale in measuring the alexithymic traits of children in Turkey.

Discussion

The main motive behind this study is the lack of measurement tools which are capable of measuring the alexithymic traits of children in Turkey. Therefore, the Alexithymia Questionnaire for Children which was developed by Rieffe and his colleagues (2006) and used frequently in the literature was adapted into Turkish. First, the scale was studied in terms of its language properties with the help of linguists and field experts. As the result of translation and back-translation process and in the light of experts' opinions, it was determined that the translated items showed high similarity with the original ones and the language validity was achieved. Therefore, the scale was linguistically valid and can be used in the Turkish culture. The three factor structure of the scale was tested and fit indices showed that the construct of the scale demonstrated an acceptable fit with the original scale. Secondly, the relationship between the factors and the items were examined. When the factors and the factor loadings of the items were examined, it was found that the adapted scale was a valid and reliable tool measuring the children's degrees of difficulty in expressing feelings in the Turkish culture.

The findings of this study should be tested further in different parts of the country with more diverse groups. The concurrent validity indicators and the consistency of the scores against time were not tested in this study and should be considered in future studies. In short, although this study yielded promising results about the validity and reliability of the Turkish Alexithymia Questionnaire for Children, further research is necessary.

Key Words: Alexithymia, Alexithymia Scale for Children, Validity and Reliability

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Giriş

Sosyal bir varlık olan insanoğlu toplu halde yaşamaya ve diğer insanlarla iletişim kurmaya gereksinim duyar. Günlük yaşamda insanın sağlıklı ve dengeli ilişkiler kurabilmesi için diğer insanlar ile iletişim kurması gerekmektedir. Sağlıklı iletişim kurmada en önemli unsurlardan birisi, belki de en önemlisi, insanın iç dünyasının aynası olan duygularının farkında olmasıdır. Duygusal farkındalık olmadan bireyin kendi iç dünyasının ve duygularının bilincinde olması oldukça zordur. Kendi iç dünyasının farkında olmayan insanların ise dış dünyadaki insanlar ile iletişim sorunları yaşama olasılıkları daha yüksektir. Bu nedenle, duyguların farkında olmak ve duyguları sözel olarak ifade edebilmek sağlıklı ve doyurucu ilişkiler kurabilmede önemli bir yere sahiptir. Duyguların işlevi doğaya ve topluma uyum sağlamak ve böylece hayatta kalma ihtimalini artırmaktır (Koçak, 2002). Dökmen'e (2000) göre bir canlının normal, sıradan bir yaşam sürebilmesi için duygularına ihtiyacı vardır. Ancak, insan duygulara iki kat daha fazla ihtiyaç duyar. Birincisi, günlük yaşamını sürdürebilmek için bir isteklendirme kaynağı olarak; ikincisi ise, varoluş düzeyini yükselterek kaliteli ve sıra üstü yaşayabilmek için.

İnsan yaşamında duyguları fark etmek kadar duyguları ifade edebilmek de önemlidir. Ancak, çeşitli sebeplerden dolayı birçok insan duygularını fark edip ifade etmekte sorunlar yaşayabilir. Temelde, duyguların altında yarıya kalma ve doyurucu yaşama arzusu vardır. Görünürdeki, daha çok görünürün bir basamak altındaki duyguları, yani toplumsal etki ile bastırılmış duygu ve istekleri fark etmek ve ifade etmek sağlıklı ve dengeli ilişkiler kurmada önemlidir (Koçak, 2003). Sifneos Apfel, ve Frankel (1977), tıbbi olarak hasta olmayan ancak bedensel yakınmaları olanların bazı kişilik özelliklerini ve duyguları ifade güçlüğüne vurgulamak amacıyla, aleksitimi kavramını ilk kez kullanan bilim insanıdır. Aleksitimi, Yunanca'da a = yok, lexis = söz, thymos = duygu (duygular için söz yokluğu) kelimelerin birleşmesinden meydana gelmiş bir kavramdır. Sifneos ve ark. (1977) bu kavramı bireylerdeki en temel özellik olan duyguları ifade etme güçlüğüne vurgulamak için kullanmıştır. Dereboy (1990a; 1990b), bu kavramı Türkçe'ye "duygular için söz yokluğu" şeklinde çevirmiştir. Şahin'e göre (1991), aleksitimi, sadece duygular için söz yitimi anlamına gelen duygulara karşı dilsiz olmakla sınırlandırılmaz; çünkü aleksitimik bireylerin aynı zamanda duygularına karşı sağdırlar. Buradan hareketle, Şahin (1991), aleksitimi için "duygusal ahrazlık" kavramını ortaya atmıştır. Dökmen (2000) ise aleksitimi karşılığı olarak "düşünce köleliği" kavramını önermektedir. Sayar (2007) bu kavramı "duygu sağırlığı" olarak adlandırmaktadır.

Aleksitiminin klinik tanımlamasında somatizasyon çok önemli bir yer tutmasına rağmen yapılan araştırmalarda aleksitimi ile psikosomatikler arasında doğrudan bir ilişki olduğu kanıtlanamamıştır (ör., Beach & 1994; Beach, Dezwaan, Ackard, Nutzinger, & Mitchell, 1994; Koçak, 2003). Taylor (1984) ve Sifneos (1988) göre aleksimi bir hastalık olmaktan çok kişilikle ilgili bir yapıdır. Ancak, aleksitiminin ortaya çıkmasında sosyo-kültürel faktörlerin etkisi de önemli yer tutar. Ruesch analitik terapiye aldığı bazı bireylerin duygularını ve rahatsızlıklarını bedensel tepkiler olarak ortaya koyduklarını gözlemler ve sonradan aleksitimik olarak tanımlanacak bu hastaları duygularını sözel ifade yerine bedensel tepkiler olarak açığa vurduklarından dolayı çocuksu kişilik olarak tanımlar (Akt., Lesser, 1981).

Sifneos'a göre aleksitimik bireyler, duygusal işlevlerinde ve kişilerarası ilişkilerinde güçlük çekerler. Toplumsal yaşantıda aleksitimikler yabancı, hatta başka bir dünyadan gelmiş izlenimi verirler. Günlük yaşamda düşünebilen, anlatabilen, ilişkiler kurabilen kimselerdir; ancak, duygu ve düşünceleri arasında bağ kurup ayırt etmekte ve bunları ifade etmekte sorunlar yaşarlar (Sifneos, 1988). Üzerinde yapılan farklı yorum ve tanımlamalara rağmen konunun uzmanların aleksitimik kişilik özelliklerinin-belirtilerinin dört temel başlık altında toplanması konusunda fikir birliği içinde oldukları anlaşılmaktadır (ör., Leser, 1981, Sifneos, 1988, Taylor ve ark., 1991).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

1. Duyguları fark etme, ayırt etme ve tanımlama güçlüğü.
2. Hayal kurma, düşlem (fantasy) yaşantıda kısıtlılık.
3. İşe vuruk - işlemsel düşünme eğilimi.
4. Dış merkezli-uyum sağlamaya yönelik bilişsel yapı.

McDougal'a (1982) göre erken dönem anne ve çocuk ilişkilerindeki bozukluk çocukta içsel temsiller oluşturma ve imge kurma yeteneğini engeller. Annenin imgesini oluşturma şansı bulamayan çocuk daha sonraları içsel gereksinimleri için gerekli olan hayal kurma yeteneğinden yoksun kalacaktır. Erken yaştaki anne-çocuk ilişkilerindeki düzensizlik gerçek benliğin oluşmasını engellediğinden içgüdülerin sözel ifadesini güçleştirdiği için aleksitimik özelliklerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır (McDougal, 1982). Wolf 'a (1977) göre çocuğun duygusal yönden kendini ifade etmesini, duygusal öz anlatımını ve oyunculuğunu reddeden anne ve babalar çocuğun duygu ve fantezilerini pekiştirmek yerine en yakınları ile bile paylaşmasını engellediklerinden çocuk zamanla duygusuz iletişim kurarak sahte bir benlik geliştirir. Duygusal alanda oluşturulan baskı ve karmaşalar çocuğu duygularını tanımamaya da ifade etmemeye yöneltmektedir. Psikosomatik hastaların çoğu aşırı koruyucu ya da üstü kapalı reddedici tutumu olan annelere sahiptirler. Bu anneler çözümlenmemiş narsistik çatışmalarını çocuklarına yansıtmaktadırlar. Annenin bebeğin kendi vücudunun bir parçası gibi algılaması ve çocuğun fiziksel tepkilerine aşırı dikkati ve kontrolü; ileriki yaşlarda çocuğun bedenini öz temsilindeki yetersizliğe bağlı olarak aleksitimik belirtilerin oluşmasına neden olabilmektedir (Luminet, 1994).

Krystal (1979), çocuğun duygusal iletişim kapasitesinin gelişmesinin; tamamen ailenin kurduğu ilişkilerle çocuğun duygusal yaşantısını tanıyıp geliştirip zenginleştirmesine bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Çocuk başlangıçta duygularını bedensel olarak ifade edebilir. Duyguları henüz farklılaşmamıştır ve bedenseldir. Çocuğun gelişimine bağlı olarak duyguları da farklılaşarak bedensellikten ayrılarak sözel ifadeye dönüşmektedir. Bu gelişim süreci üzerinde bebeklikte yaşanan bozuk ilişkilerin veya olumsuz bir olayın dondurucu ve geriletici etkisi bulunmaktadır. Bu nedenle bazı aleksitimik bireyler çocuklukta geçirdikleri olumsuz olay ve yıkıcı ilişkiler nedeniyle duygusal gelişimlerini tamamlayamamış, duygusal gelişimin ya ilk dönemine saplanmış ya da gerilemiş olan bireylerdir. Bu nedenle, Krystal (1979) aleksitimiklerdeki hayal yoksunluğu, yaratıcılık ve kendine bakım eksikliği gibi özellikleri; erken çocuklukta yaşanan duygusal gelişimi engelleyici yıkıcı olay ve ilişkilere bağlamaktadır.

Borke (1971) üç yaş civarındaki Amerikalı ve Çinli çocukların çoğunluğunun insanların mutlu ve mutsuz ifadeleri arasındaki farkları anlayabildiklerini, korkma, kızma ve üzüntü gibi duyguların sonradan sosyal öğrenme ile oluştuğu her iki kültürün çocuklarının başkalarının duygusal tepkilerini tanımada benzer oldukları bulmuştur. Bu sonuç aleksitimik özelliklerin sosyalleşme sürecinde öğrenme ile oluştuğu görüşünü desteklemektedir.

Erden (2005), ailesinden ayrı büyüyen gençlerin daha fazla aleksitimik ve depresif özellikler gösterdiği ve bu gençlerdeki aleksitimi ile birlikte depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Stoudemire (1991) bireylerin iletişim kurma yeteneklerinin aile içinde öğrenme ve model olma sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Ona göre, çocuklar aile içinde ve yaşadıkları çevrede kendilerini, duygu ve düşüncelerini ifade etmeyi öğrenecekleri yerde bastırmayı yada bedensel ifade etmeyi görüyorsa "hasta rolüne adapte" olarak aleksitimik özellikler göstermeye zemin hazırlamaktadır. Piaget'in bilişsel gelişim kuramını temel alan Lane ve Schwartz (1987)'in geliştirdikleri bilişsel gelişim modeline göre, duygu olarak yaşanan her şey duygusal uyarımların bilişsel işleminden geçmesiyle oluşur. Piaget'in bilişsel gelişim süreci hiyerarşik bir yapıda en basitten en karmaşığa beş adet duygusal duyarlılık basamağından oluşmaktadır. Onlara göre aleksitimikler bu basamakların alt evresi olan duyguların ayrılmadığı, bedensel nitelik taşıdığı basamaklarda takılıp kalmış gelişim özürli bireyler olabilirler.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Aleksitimiye bilişsel yaklaşım açısından açıklamaya çalışan Stoudemire'e (1991) göre ise; aleksitimik bireylerdeki duyguları ifade etme güçlüğü bilişsel gelişim dönemindeki bazı eksikliklerden kaynaklanmaktadır.

Çağımızın modern toplumlarında hızla artan nüfus ve gelişen teknoloji ile birlikte karmaşık ve doyumsuz insan ilişkileri arasında yalnızlığa sürüklenen günümüz çocuklarında bilgisayar ve internet kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak aleksitimik özelliklerde artışlar olduğu gözlenmektedir (Koçak, 2003). Ayrıca, son yıllarda (1980 sonrası) yapılan araştırmalarda aleksitiminin yalnızca klinik hastalarda veya psikosomatiklerde görülen bir özellik olmadığı, aynı zamanda normal popülasyonda sağlıklı bireylerde de sıkça görüldüğü tespit edilmiştir (Koçak, 2003). Ülkemizde aleksitimi ile ilgili olarak yapılan araştırmaların çok sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Sınırlı sayıdaki bu araştırmaların çoğunda klinik ağırlıklı betimsel araştırmalar oldukları anlaşılmaktadır (Koçak, 2003). Ayrıca, ülkemizde aleksitimi ile ilgili özellikle çocuklar üzerinde yapılan bilimsel çalışmaların az olduğu görülmektedir. Bu kısıtlılığın nedenlerinden birisinin, belki de en önemlisinin, Türkiye'deki çocukların aleksitimi düzeylerini objektif ve pratik bir şekilde ölçümleyecek bir ölçme aracının bulunmaması olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, bu çalışmanın amacı Rieffe, Oosterveld ve Terwogt (2006) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği'ni Türkçeye çevirip adapte etmekle alandaki bu önemli eksikliği gidermektir. Böyle bir ölçeğin kazandırılması aleksitimi tanısının erken konulması bu sorunun üstesinden gelinmesi açısından son derece önemlidir. Bu ölçeğin özellikle psikiyati ve klinik psikolojisi alanındaki uygulamacıların önemli bir ihtiyacını karşılayacağı umulmaktadır.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Türkçe'ye uyarlanması yapılan Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği, Türkiye'deki tüm çocuklar için kullanılabileceğinden çalışmanın kuramsal evreni 0-18 yaş arasındaki çocukları kapsamaktadır. Bu çalışmanın erişilebilir evreni ise bir orta Anadolu şehir merkezinde ilköğretime devam eden 6. ve 7. sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan çocuklardır. Bu evrenden kolayda örnekleme yolu ile ulaşılabilen, ve çalışmaya katılmaya gönüllü, 242'si kız (% 48.4) ve 258'i erkek (% 51.6) olmak üzere toplam 500 öğrenci bu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Türkiye'deki çocukların aleksitimi düzeylerini ölçmek amacıyla Rieffe, Oosterveld ve Terwogt (2006) tarafından geliştirilen Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği ve kişisel bilgi formu çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeğinin orijinali için yapılan güvenilirlik geçerlik çalışması yaşları 9 ile 15 arasında değişen farklı sosyokültürel özelliklere sahip ilkökul ve ortaokullardan alınan 740 çocuk üzerinde yapılmıştır. Orijinal ölçek, Duyguları Tanıma Güçlüğü (7 madde), Duyguları Açıklama Güçlüğü (5 madde) ve Dışsal Yönelimli Düşünme (8 madde) olmak üzere üç alt boyut içermekte olup, toplamda 20 tane 3-dereceli Likert tipi maddeden oluşmaktadır.

Ölçeğin geçerlik çalışması için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde Kay Kare testi sonucu statiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p = .88$) Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal Toronto Aleksitimi Ölçeğinde olduğu gibi Türkçe Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği'nin de üç faktörlü yapıda olduğu doğrulanmış olup kabul edilebilir düzeyde uyum indeksi değerleri elde edilmiştir. ($\chi^2/df=2,44$; GFI = .95; RMSEA = .04). Analizler sonucunda tüm madde yük değerlerinin .40'ın üzerinde olduğu görülmüştür. Yordama geçerliği için yapılan analiz sonucunda ise Türkçe Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği ile Kısa Semptom Tarama Envanteri ve Ruh Hali Ölçekleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği için yapılan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .78 olarak tespit edilmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu, öğrencilerin çeşitli değişkenlere göre durumlarını belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Bu formda yaş, cinsiyet ve ailenin ekonomik durumu gibi sorular bulunmaktadır.

İşlem

Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği'nin (ÇAÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışmalarında öncelikle ölçeğin başyazarı Carolien Rieffe ile yazışmalar yapılmıştır. Yazardan gerekli izinler alındıktan sonra ölçeğin Türkçe'ye çevirisi ve tersine çeviri çalışması yapılmıştır. Çeviri çalışmalarından sonra dil ve gramer uygunluğu için Türk dili alanında uzman incelemesi yapılmıştır. Daha sonraki aşamada ölçeğin düzenlenmiş yeni formunun Türk kültürüne uygunluğunu ve ölçmedeki yeterliği kontrol etmek amacı ile psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan sekiz uzmandan görüş alınmıştır. Son aşamada ise uygulamaya hazır hale geldikten sonra geçerlik ve güvenilirlik çalışması için öğrencilere uygulanmış ve analizler yapılmıştır.

Bulgular

Ölçeğin Geçerlik Çalışması

Ölçeğin Dil Geçerliliği

Dil geçerliği için ölçek sekiz İngilizce dil uzmanı tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Türkçe'ye çevrilen maddeler bir alan uzmanı (araştırmacı) tarafından düzenlenmiştir. Daha sonrasında, beş İngilizce dil uzmanı (İngilizce öğretmenleri ve İngilizce okutmanları) tarafından Türkçe maddeler tekrar İngilizce'ye çevrilmiştir. Her iki çeviri birebbir karşılaştırılarak anlam karışıklığına bakılmış ve uzman görüşlerine dayanarak Türkçe ve İngilizce formları arasında anlam ve dil açısından farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Uzman görüşleri sonucunda anlam uyumsuzluğu olduğu belirtilen sıkıntılı üç madde yeniden gözden geçirilerek düzenlenmiştir. Türkçe'ye çevrilen ölçek bu hali ile Türk dili alanındaki üç uzman tarafından dil ve gramer uygunluğu açısından incelenmiş olup, uzmanların önerileri doğrultusunda bazı dil ve gramer hataları düzeltilerek çeviri süreci tamamlanmıştır.

Bu aşamada ölçeğin düzenlenmiş yeni formunun Türk kültürüne uygunluğunu ve ölçmedeki yeterliği kontrol etmek amacı Likert tipinde hazırlanan bir uzman değerlendirme formu ile psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan sekiz uzmandan görüş alınması için değerlendirme formu iletilmiştir. Ancak, bir uzmandan geribildirim alınmadığı için ölçeğin değerlendirilmesi yedi alan uzmanının görüşüne göre yapılmıştır. Alan uzmanlardan ölçekte yer alan her bir maddeyi amaca uygunluk bakımından "hiç uygun değil" ile "tamamen uygun" uçlarında onlu Likert tipinde değerlendirme formu üzerinde değerlendirme yapmaları ve öneriler yapmaları istenmiştir. Uzman görüşlerinden birisi geri dönmediği için değerlendirme yedi uzman görüşü ile yapılmıştır. Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği (ÇAÖ) gelen uzman görüşleri incelenmiş önerilen görüşler dikkate alınarak son düzeltmeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki varyans/kovaryans matrisi ile incelenmiştir. EQS 6.2 (EQS Inc, 2004) kullanılarak ölçeğin 20 maddesi üzerinde Maksimum Olabilirlik DFA modeli uygulanmıştır. Modelin uyumunun değerlendirilmesinde gözlenen model ile kovaryansların tavsiye ettiği model arasında fark olmadığını savunan null hipotezi test edilmiştir (Yamada & Pandey, 1995). Modelin uyumu istatistiksel olarak manidar olmayan χ^2 , Artan Uyum İndeksi (IFI; Bollen, 1989), Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI; Bentler & Bonett, 1980; Marsh, Balla, & McDonald, 1988),

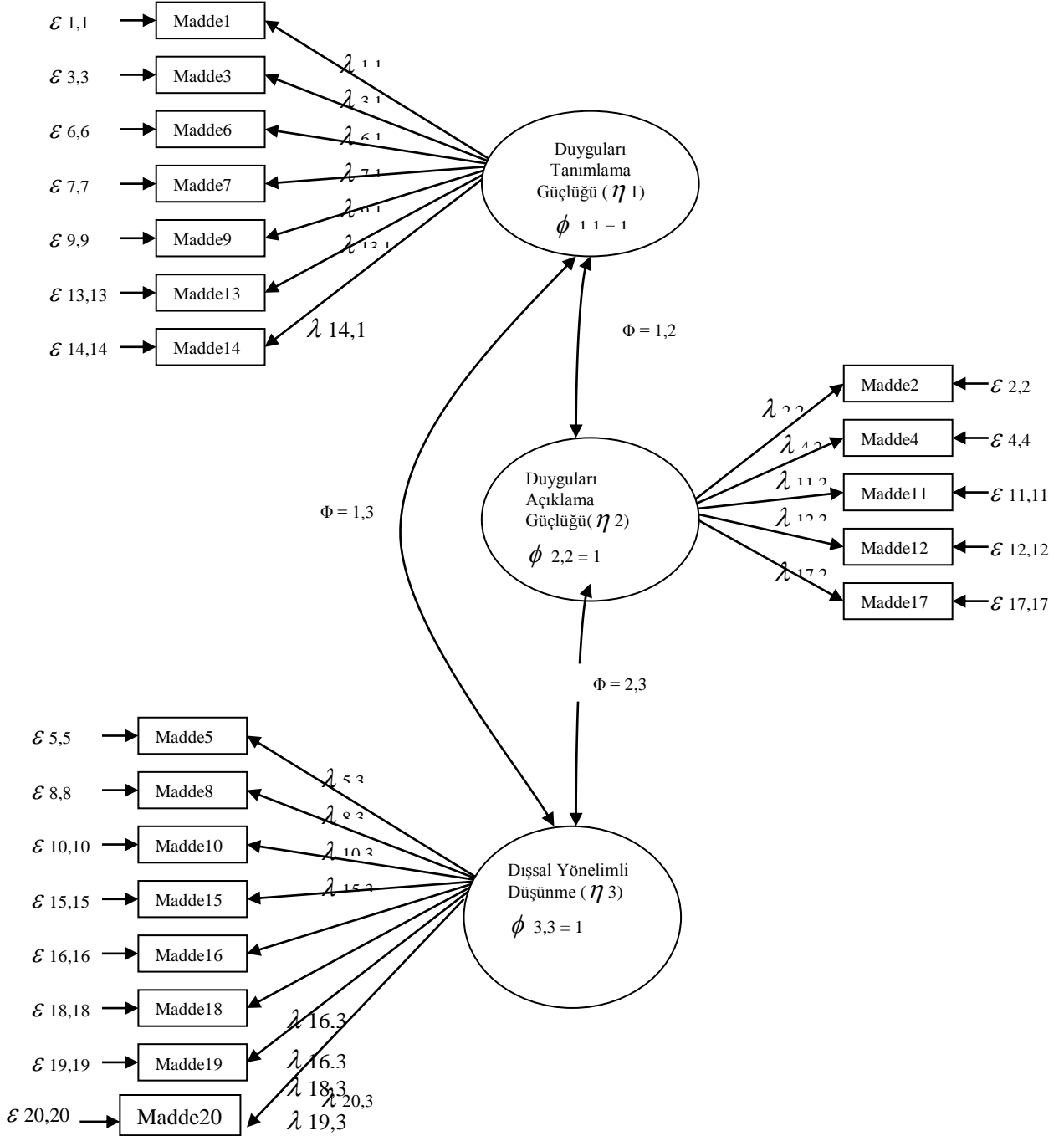
Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI; Bentler & Bonett, 1980), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI; Bentler, 1990), Uyum-iyiliği İndeksi (GFI; Jöreskog & Sörbom, 1988; Marsh ve diğ., 1988), Düzeltilmiş Uyum-iyiliği İndeksi (AGFI; Marsh ve diğ., 1988) $\geq .80$, Ortalama Hataların Karekökü (RMR; Marsh ve diğ., 1988), Standardize RMR $< .10$ (Marsh ve diğ., 1988) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA; Steiger, 1990; Bentler & Bonnet, 1980; Marsh ve diğ., 1988) kriterlerine göre değerlendirilmiştir.

Şekil 1 Çocuklar İçin Aleksitimi Ölçeği Faktör Yapısı Model Çözümlemesi

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Ölçeğin üç-boyutlu yapısı yapılan faktör analizi ile test edilmiştir (Şekil 1). Yapılan analiz sonucunda Duyguları Tanımlama Güçlüğü'nün 7 madde (1, 3, 6, 7, 9, 13 ve 14) ile temsil edildiği, Duyguları Açıklama Güçlüğü'nün 5 madde (2, 4, 11, 12 ve 17) ile temsil edildiği ve Dışsal Yönelimli Düşünme alt boyutunun ise 8 madde (5, 8, 10, 15, 16, 18, 19,20) ile temsil edildiği anlaşılmaktadır. Şekil 2., üç boyutlu kuramsal modeli göstermektedir. Şekilde yuvarlaklar gizil değişkenlere, dikdörtgenler ise ölçülen değişkenlere karşılık gelmektedir. Gizil yapılar üzerindeki ölçülen değişkenlerin standardize edilmiş regresyon katsayıları lamda (λ) ile gösterilirken; ölçülen değişkenlerin standardize edilmiş hata varyansları epsilon (ϵ) ile gösterilmiştir. Çözümü tanımlayabilmek ve ölçüm skalası oluşturabilmek için gizil değişkenlerin varyansları 1.00 değerine sabitlenmiştir. Böylece, gizil değişkenler arasındaki korelasyonu gösteren çift yönlü oklar phi (ϕ) sembolü ile gösterilmiştir.

Şekil incelendiğinde GFI ve AGFI gibi test edilen model uyum indeksine göre uyum için gerekli minimum yeterliği göstermiştir ($> .90$). Ayrıca, .10'dan küçük RMSEA değeri de modelin yeterliğine işaret etmektedir. Şekil 2, üç boyutlu çocuk aleksitimi modeli için elde edilen standardize edilmiş çözümü göstermekte olup tüm yüklemeye katsayıları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Tablo 1 Üç-boyutlu Çocuklar için Aleksitimi Ölçeği Uyum İndeksleri

Uyum İndeksleri	Tek-boyutlu	Üç-boyutlu
Ki-kare*	1105.40	881.62
Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI)	.72	.83
Artan Uyum İndeksi (IFI)	.72	.84
Uyum-iyiliği İndeksi (GFI)	.61	.95
Düzeltilmiş Uyum-iyiliği İndeksi (AGFI)	.62	.93
Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI)	.67	.81
Normlaştırılmış Uyum İndeksi (NFI)	.61	.68
Ortalama Hataların Karekökü (RMR)	.11	.03
Standardize RMR	.09	.05
Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA)	.10	.04

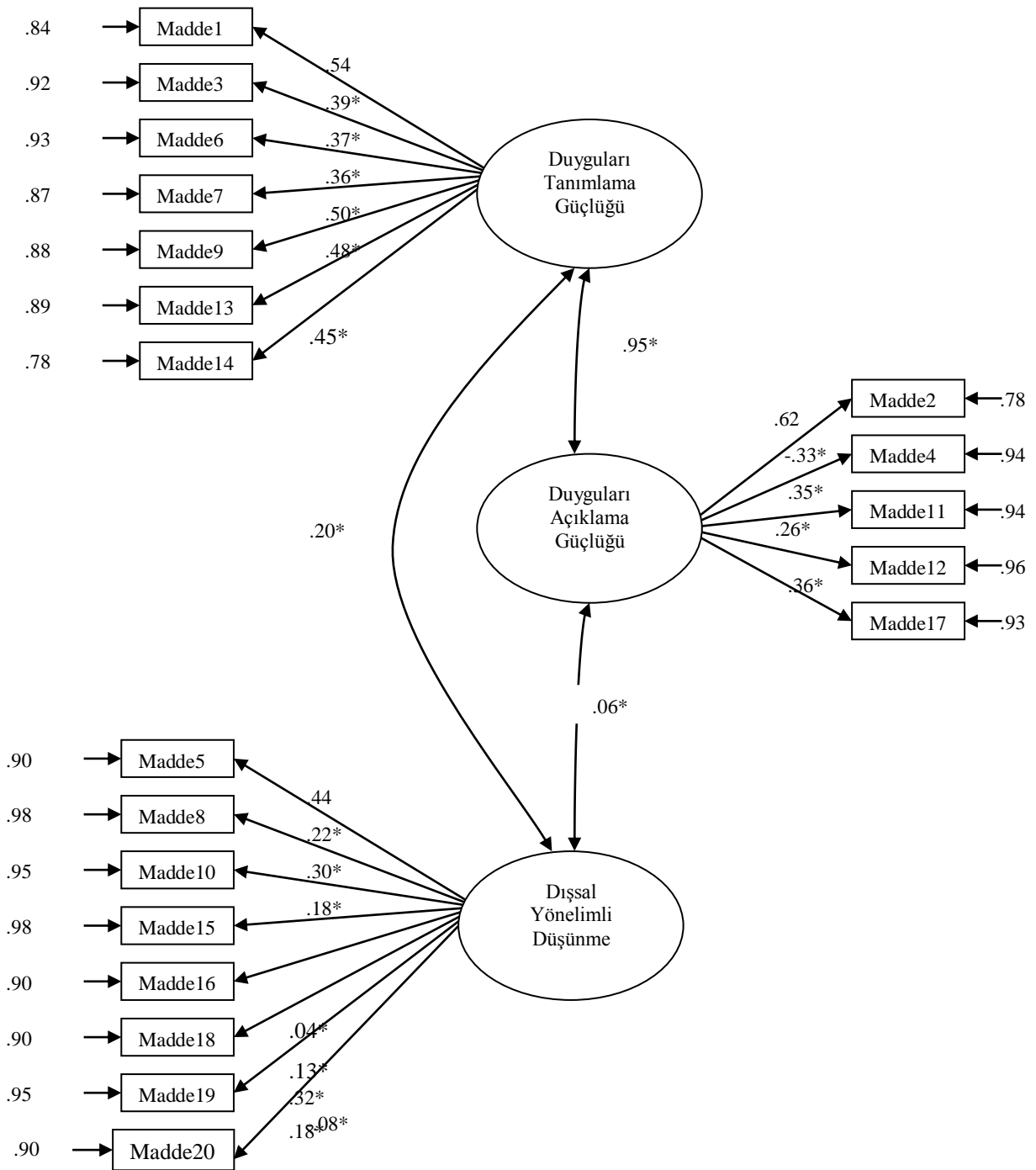
* Tüm Ki-kare sonuçları anlamlıdır ($p < .0005$).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Şekil 2 Üç Boyutlu Çocuklar için Aleksitimi Ölçeği Model Çözümlemesi

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Sonuç olarak, ÇAÖ'nin üç boyutlu bir yapı sergilediğini bulunmuştur. Yani, Rieffe, Oosterveld ve Terwogt (2006) tarafından geliştirilen orijinal ölçek ile benzer şekilde üç faktörlü bir yapı gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Madde korelasyon ve güvenilirlik katsayısı değerlerinin orijinal ölçeğe çok yakın değerler olduğu bulunmuştur.

Ölçeğin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenilirliğin delili olarak Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .78 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca ölçeğin alt boyutları için ayrı ayrı yapılan iç tutarlılık analizi sonuçları Duyguları Tanıma Güçlüğü boyutunda .82; Duyguları Açıklama Güçlüğü boyutunda .76 ve Dışsal Yönelimli Düşünme boyutunda ise .77 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin Puanlaması

Çocuklar için Aleksitimi Ölçeği 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin puanlaması ise her bir madde 0-2 arasında (Yanlış: 0 Bazen Doğru: 1 Sık sık Doğru: 2) değer almaktadır. Ölçeğin üç-boyutlu yapısal modeli bulunmaktadır. Bu modelde 7 madde (1, 3, 6, 7, 9, 13 ve 14) Duyguları Tanımlama Güçlüğü; 5 madde (2, 4, 11, 12 ve 17) Duyguları Açıklama Güçlüğü ve 8 madde (5, 8, 10, 15, 16, 18, 19 ve 20) Dışsal Yönelimli Düşünme alt boyutlarını ölçen maddeler olarak tanımlanmıştır. Ölçekteki ters puanlanan maddeler ise; madde 4, madde 5, madde 10, madde 18 ve madde 19'dur. Ölçekteki ters puanlanan her bir madde 0–2 arasında (Yanlış: 2 Bazen Doğru: 1 Sık sık Doğru: 0) değer almaktadır. Ölçekteki toplam puanın ve alt ölçek puanların yüksekliği aleksitimi düzeyinin yüksekliğini göstermektedir (Rieffe ve ark., 2006).

Tartışma ve Yorum

Türkiye evrenindeki çocuklarda aleksitimik özellikleri ölçümlemek üzere geliştirilmiş herhangi bir ölçme aracının bulunmaması çalışmanın temel çıkış noktasını oluşturmuştur. Dolayısıyla, çalışmada Rieffe ve ark. (2006) tarafından geliştirilmiş ve ilgili alan yazında sıklıkla kullanılan ÇAÖ Türkçe'ye çevirilmiş ve ölçeğin adaptasyon çalışmaları yapılmıştır. Öncelikle, dil uzmanları ve alan uzmanlarının yardımı ile ölçek dil açısından çalışılmıştır. Çeviri ve geri-çeviri çalışması sonucunda ve uzman görüşleri ışığında ölçek maddelerinin Türkçe çevirilerinin İngilizce özgün maddelerle yüksek düzeyde benzeştiği sonucuna ulaşılmıştır. Çeviri çalışması ve alan uzman görüşleri sonucunda ölçeğin Türkçe dil geçerliliğinin yeterli olduğu ve Türk kültüründe kullanılabilme potansiyeline sahip olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ölçeğin orijinal ölçekle benzer bir yapıda olup olmadığı da test edilmiştir. Öncelikle, ölçek maddelerinin tek boyutlu yapısı test edilmiş ve bu kuramsal yapının veri seti ile uyumu yeterli bulunmamıştır. Daha sonra, orijinal ölçekte olduğu şekliyle üç faktörlü yapı test edilmiş ve uyum indeksleri bu yapının kabul edilebilir bir uyum düzeyinde olduğunu göstermiştir. Yapı geçerliği sonuçlarından sonra alt boyutlar ile maddeler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Alt boyutlar ile en yüksek yüklem yapan ölçek maddelerini incelediğimizde, Duyguları Tanımlama alt boyutunda Madde 1 “Çoğu zaman iç dünyamda ne hissettiğim konusunda kafam karışıktır.” Duyguları Açıklama güçlüğü alt boyutunda Madde 12 “Çevremdeki insanlar neler hissettiğim konusunda daha çok konuşmam gerektiğini söylüyorlar” ve Dışsal Yönelimi Düşünme alt boyutunda ise Madde 5 “Bir problemim olduğunda sadece konuşmaktansa problemin nedenini bulmaya çalışırım” en fazla yüklemeyi yapmışlardır. Alt boyutların kendi aralarındaki ilişkiler incelendiğinde ise en yüksek ilişki Duyguları Tanımlama ve Duyguları Açıklama Güçlüğü alt boyutları arasında bulunmuştur. Duyguları Açıklama Güçlüğü ile Dışsal Yönelimi Düşünme alt boyutları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Son olarak, ölçek maddelerinin kabul edilebilir bir iç tutarlığı sağladığı görülmüştür.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

Bu bulgular ışığında ÇAÖ'nin Türkiye evreninde çocukların duyguları ifade etme güçlüğü derecelerini ölçümlemede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna varılabilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ülkenin değişik örneklemelerinde daha ileri düzeyde test edilerek faktör yapısının değişmezliği incelenmelidir. Bu çalışmada test edilemeyen eş zamanlı geçerlik göstergeleri ve ölçekten elde edilen puanların zamana karşı tutarlılığı da sonraki çalışmalarda test edilmelidir. Kısacası, bu çalışma ÇAÖ'nün geçerliği ve güvenirliliğine dair umut verici sonuçlar ortaya koymasına rağmen; daha detaylı örneklemeler üzerinde yapılacak yeni çalışmalarla ölçek incelenmeye devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

- BEACH, M. (1994). Alexithymia and somatization: Relationship to DSM III-R diagnoses. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(6), 529-535.
- BEACH, M., DeZWAAN, M., ACKARD, D., NUTZINGER, D., & MITCHELL, J. (1994). Alexithymia: Relationship to personality disorders. *Comprehensive Psychiatry*, 35(3), 239-243.
- BENTLER, P. M. (1990). Comparative fit indexes in structural models. *Psychological Bulletin*, 107, 238-246.
- BENTLER, P. M., & BONNET, D. G. (1980). Significance tests and goodness-of-fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88, 588-606.
- BOLLEN, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: Wiley.
- BORKE, H. (1971). The development of empathy in Chinese and American children between three and six years of age. *Development Psychology*, 9 (1), 102-108.
- DEREBOY, İ. F. (1990a). *Aleksitimi öz-bildirim ölçeklerinin psikometrik özellikleri üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- DEREBOY, İ. F. (1990b). Aleksitimi: Bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 3, 157-167.
- DÖKMEN, Ü. (2000). *Yarına kim kalacak? Evrenle uyumlaşma sürecinde var olmak gelişmek uzlaşmak*. İstanbul: SistemYayıncılık.
- ERDEN, D. (2005). Farklı yetiştirme koşullarının aleksitimi, depresyon ve psikiyatrik belirtilerle ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 60-66.
- EQS, Inc. (2004). *EQS for Windows user's guide*. Multivariate Software: Author.
- JÖRESKOG, K. G., & SÖRBOM, D. (1988). *LISREL 7: A guide to the program and applications*. Chicago, IL: SPSS Inc.
- KOÇAK, R. (2002). Aleksitimi: Kuramsal çerçeve tedavi yaklaşımları ve ilgili araştırmalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35, sayı 1-2.
- KOÇAK, R. (2003). *Duygusal ifade eğitimi programının üniversite öğrencilerinin aleksitimi ve yalnızlık düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KRYSTAL, H. J. (1979). Alexithymia and psychotherapy. *American Journal of Psychotherapy*, 33 (1), 17-31.
- LANE, R. D., & SCHWATZ, G. E. (1987). Levels of emotional awareness: a cognitive development theory and its application to psychopathology. *American Journal of Psychiatry*, 144, 133-143.
- LESSER, I. M. (1981). A Review of the alexithymia concept. *Psychosomatic Medicine*, 43, (6), 531-543.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

- LUMINET, D. (1994). Psychosomatic medicine- the future of an illusion. *Psychotherapy Psychosomatic Medical Psychology*, 44, 367-371.
- MARSH, H. W., BALLA, J. R., & MCDONALD, R. P. (1988). Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin*, 103, 391-410.
- MC DOUGALL, J. (1982). Alexithymia; a psychoanalytic viewpoint. *Psychotherapy Psychosomatics*, 38, 81-90.
- RIEFFE, C., OOSTERVELD, P., & TERWOGT, M. (2006). An alexithymia questionnaire for children: Factorial and concurrent validation results. *Personality and Individual Differences*, 40, 123-133.
- SAYAR, K. (2007). *Duygu sağlırları*. Elle (4 Mart 2007).
- SIFNEOS, P. E. (1988). Alexithymia and its relationship to hemispheric specialization affect and creativity. *Psychiatric Clinics of North America*, 11(3), 287-293.
- SIFNEOS, P. E., APFEL, S. R., & FRANKEL, F. H. (1977). The phenomenon of alexithymia. *Psychotherapy Psychosomatic*, 28, 47-57.
- STEIGER, J. H. (1990). Structural model evaluation and modification: An interval estimation approach. *Multivariate Behavioral Research*, 25, 173-180.
- STOUEMIRE, A. (1991). Somatothymia, Part 1 and 2. *Psychosomatics*, 32, (4), 365-381.
- ŞAHİN, H. (1991). Peptik ülser ve aleksitimi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(3), 25- 30.
- TAYLOR, G. J. (1984). Alexithymia concept, measurement and implications for treatment. *American Journal of Psychiatry*, 141(6), 725-732.
- TAYLOR, G. J., BAGBY, R. M., & PARKER, J. D. (1991). Alexithymia construct, a potential paradigm for psychosomatic medicine. *The Academy of Psychosomatic Medicine*, 32 (2), 153-163.
- WOLF, H. (1977). The contribution of the interview satiation to the restriction of fantasy life and emotional experience in psychosomatics patients. *Psychotherapy Psychosomatics*, 28, 58-67.
- YAMADA, G., & PANDEY, S. (1995). Effect of sample size on goodness-of-fit indices in structural equation models. *Journal of Social Service Research*, 20 (3/4), 49-70.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- KOÇAK, R., KARABOĞA, M., & BALOĞLU, M. (2015). Çocuklar için Aleksitimi Ölçeği (ÇAÖ) Türkçe'ye Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması / Alexithymia Scale for Children: Adaptation Into Turkish: Validity and Reliability Study, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Şefik Yaşar Armağanı), Volume 10/11 Summer 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8120>, p. 1023-1036.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/11 Summer 2015

